

27 Wołyńska Dywizja Piechoty Armii Krajowej -

Fenomen polskiego podziemia

W 1942 r. na Wołyniu rozpoczynają się antypolskie akcje nacjonalistów ukraińskich. Od stycznia 1943 r. akcje te przybierają na sile. Eksterminacja ludności polskiej stopniowo obejmuje wszystkie powiaty Wołynia.

4 stycznia 1944 r. wojska sowieckie przekraczają granicę polsko-sowiecką w rejonie Rokitna.

15 stycznia 1944 roku komendant Okręgu AK Wołyń płk Kazimierz Bąbiński „Luboń” wydaje inspektorom rejonowym rozkaz mobilizacji oddziałów konspiracyjnych AK i skierowanie ich do rejonu koncentracji w zachodniej części Wołynia. **Rozpoczyna się plan „Burza”.**

Powstają dwa zgrupowania pułkowe: kowelskie (na południe od Kowla) „Gromada” i włodzimierskie (na północ od Włodzimierza) „Osnowa”. Zmobilizowane oddziały narażone są na ataki ze strony jednostek wojsk niemieckich i ze strony oddziałów UPA.

GROMADA

Dowódca: mjr Jan Szatowski „Kowal”.

3074 ludzi, 56 oficerów, 314 podoficerów, 2704 szeregowych

Bataliony: I/50 pp „Sokoła”, II/50 pp „Jastrzębia”, III/50 pp „Trzaska”, I/43 pp „Korda”, II/43 pp „Siwego” oraz I szwadron 20 pułku ułanów nadwiślańskich „Hińczy”.

OSNOWA

Dowódca: kpt. Kazimierz Rzaniak „Garda”.

1946 ludzi, 31 oficerów, 229 podoficerów, 1686 szeregowych

Bataliony: I/23 pp „Bogorii” (a od 8.4.1944 „Zająca”, II/23 pp „Lecha”, I/24 pp „Łuna”, samodzielna kompania „Sokoła II” (szkieletowy III/23 pp) oraz 19 pułk ułanów „Jarosława”.

W skład 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK wchodzi: **6,5 tysiąca ludzi -**

9 batalionów, 2 szwadrony, jedna samodzielna kompania, oddziały specjalne i logistyczne obejmujące łączność, saperów, rozpoznanie, służbę zdrowia (dwa szpitale), służby kwatermistrzowskie.

Od stycznia do marca 1944 r., w ramach działań o poszerzenie bazy operacyjnej, oddziały zgrupowań „Gromada” i „Osnowa” przeprowadzają 16 większych akcji bojowych przeciw zgrupowaniom UPA.

18 marca 1944 r. wojska 47 i 70 armii sowieckiej blokują Kowel.

20-24 marca 1944 r. uderzenie na **Turzysk** opanowanie miejscowości i stacji kolejowej **Turopolin** oraz mostu kolejowego na **Turii** między Turopolinem i Owadnem.

2 kwietnia 1944 r. od boju pod **Sztumem i Zamłyniem** rozpoczynają się walki dywizji z regularnymi jednostkami niemieckimi.

W masywie lasów mosurskich, ziemlickich i stęzarzyckich, bez żadnego wsparcia ze strony regularnej armii sowieckiej, dywizja prowadzi w dniach 13-19 kwietnia ciężkie walki obronne w okrążeniu.

18 kwietnia 1944 r. w rejonie chutoru Dobry Kraj ginie ppłk **Jan Wojciech Kiwerski „Oliwa”** - dowódca 27 WDP AK.

W dniach 20-22 kwietnia 1944 r. dywizja przebija się z okrążenia wychodząc na północ do lasów położonych nad górną Prypecią. W rejonie okrążenia pozostawia cały tabor, ciężki sprzęt oraz szpital z rannymi. W operacji kowelskiej dywizja ponosi duże straty: ginie 349 żołnierzy, 160 odnosi rany, 170 dostaje się do niewoli, około 1600 uległa rozproszeniu.

Po stoczeniu boju obronnego pod Sokółem i Holadynem dywizja w nocy z 25 na 26 kwietnia 1944 r. rozpoczyna marsz w kierunku wschodnim i 28 kwietnia zajmuje kompleks w Lasach Szackich.

Od połowy maja zacieśnia się pierścień niemiecki wokół Lasów Szackich.

O świcie 21 maja, wspierane czołgami i ogniem artylerii, rusza niemieckie natarcie.

W ciągu nocy z 21 na 22 maja 1944 r. oddziały 27 WDP AK wychodzą poza pierścień okrążenia, pokonując rozległe bagna nieobsadzone przez nieprzyjaciela.

Dowódca dywizji otrzymuje od Komendanta Głównego AK rozkaz przejścia za Bug. Kolumna sztabowa skieruje się na zachód i 29 maja 1944 roku przekracza rzekę w rejonie Durycze. Zgrupowaniom „Kowala” i „Gardy” nie udaje się zawrócić. 27 maja podejmuje próbę przebicia przez linię frontu na Prypeci podejmuje zgrupowanie „Gardy”, ponosząc duże straty wynoszące około 40% stanu.

Na Prypeci ginie około 120 ludzi a rany odnosi 114 żołnierzy. W nocy z 9 na 10 czerwca oddziały dywizji przekraczają Bug w czterech punktach przeprawowych.

W dniach 17-20 czerwca, kierując się na południowy zachód forsownym marszem osiągają rejon Lasów Parczewskich.

15 lipca 1944 r. Niemcy rozpoczynają wielką akcję pacyfikacyjną „Wirbelsturm” (cyklon) przeciw oddziałom zgrupowanym w rejonie Lasów Parczewskich. W nocy z 17 na 18 lipca 1944 r. dywizja przebija się przez zacieśniający się pierścień okrążenia i wchodzi do kompleksu Lasów Czemiernickich.

W ostatniej dekadzie lipca 1944 r. dywizja bierze udział w „Burzy” na Lubelszczyźnie. W dniach 21-22 lipca 1944 r. zajmuje **Firlej, Kamionkę, Lubartów, Kock, Michów**, opanowując obszar o powierzchni około 180 km kw. Zgodnie z ustaleniami zapadłymi na spotkaniu z dowództwem wojsk sowieckich, dywizja wspólnie z korpusem sowieckim ma działać w kierunku na Warszawę.

25 lipca 1944 r. 27 Wołyńska Dywizja Piechoty AK zostaje podstępnie rozbrojona przez Sowieców pod Skrobowem